

технічними нормами та забезпечується сертифікацією через складення кваліфікаційних іспитів тощо. Найдієвішим та найефективнішим видається метод примусу, оскільки попередження, припинення та покарання правопорушників передбачає зниження негативного впливу об'єктів авіаційної діяльності на навколишнє середовище до встановленого законодавством прийнятного рівня. Це пов'язано зі специфікою сфери суспільних відносин, у якій, на нашу думку, переважає імперативний метод правового регулювання. Метод заохочення у сфері екологічної безпеки цивільної авіації щодо зазначених вище методів є допоміжним, оскільки застосування його не в комплексі з іншими методами неефективне.

Таким чином, методи державного управління екологічною безпекою цивільної авіації взаємопов'язані й утворюють систему, за допомогою якої здійснюються на достатньому рівні управлінські функції щодо дотримання суб'єктами авіаційної діяльності вимог екологічного законодавства.

Література

1. Очерк теории государственного управления / Курашвили Б. П.; Отв. ред.: Пискотин М. И. – М.: Наука, 1987. – 294 с.

2. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В. Б. Авер'янова – К.: Факт, 2003. – 384 с.

УДК 347.85 (043.2)

Гула Ю. В., Вознюк В. В., студентки,
Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник: Терещенко Н. М., старший викладач

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В УМОВАХ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШКОДУ, ЗАВДАНУ КОСМІЧНИМ ОБ'ЄКТОМ

Комерціалізація космічної діяльності є головною тенденцією розвитку світової космонавтики. З ростом міжнародного космічного ринку інтереси приватного сектору виходять на перший план, що значно підвищує вірогідність виникнення конфліктів між усіма учасниками космічних операцій. Діючі механізми вирішення спорів, перш за все, дипломатичне врегулювання, більше не відповідають інтересам безпеки та стабільності космічної діяльності. Розглянемо вирішення космічних спорів на прикладі Конвенції про відповідальність за шкоду, завдану космічним об'єктом 1972 року.

Згідно п. 1 ст. VIII Конвенції про відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами (далі по тексту – Конвенції) держава, якій завдано

шкоди, або юридичним чи фізичним особам якої було завдано шкоди, може подати запускаючій державі претензії про компенсацію за таку шкоду [1]. Якщо потерпілою стороною виступає не держава, а її фізичні чи юридичні особи, претензію про компенсацію такої шкоди можуть пред'явити: 1) держава громадянства потерпілих; 2) держава, на території якої було завдано шкоди; 3) якщо перші дві держави не подали претензію або не повідомили про свій намір подати претензію, то інша держава може подати запускаючій державі претензію стосовно шкоди, завданої особам, що постійно проживають на її території.

На відміну від традиційного міжнародно-правового підходу, для звернення до механізму конвенції не потрібно попередньо вичерпати всі наявні на національному рівні способи захисту інтересів потерпілої держави або особи, що є беззаперечною перевагою конвенційного порядку регулювання претензій.

Претензія подається запускаючій державі дипломатичними каналами. Якщо держави не підтримують дипломатичних відносин, на вимогу держави-позивача претензія може бути висунута іншою державою або через Генерального секретаря ООН, за умови, що як держава-позивач, так і запускаюча держава є членами Організації Об'єднаних Націй.

Строк для пред'явлення претензії становить один рік, точкою відліку якого може бути: 1) дата нанесення збитків; 2) дата установаження запускаючої держави, що несе відповідальність; 3) дата, коли держава-позивач дізналась, або, за розумними припущеннями, така держава могла дізнатися про спричинення збитків або виявити відповідну запускаючу державу.

З моменту, коли потерпіла сторона повідомляє відповідача про пред'явлення документації по своїй претензії, починається етап дипломатичних переговорів (строк – 1 рік). Якщо сторони не приходять до взаєморозуміння по спливу 1 року, то будь-яка з них вправі ініціювати створення міжнародної Комісії з розгляду претензій.

Дана Комісія складається з 3 експертів: по одному від кожної сторони та третій – голови, що обирається спільно двома сторонами. Якщо протягом чотирьох місяців з дати подання вимоги про створення Комісії не досягнуто згоди щодо вибору голови, будь-яка із сторін може звернутися до Генерального секретаря ООН з проханням призначити голову протягом наступного двомісячного періоду [1].

Метою роботи Комісії є встановлення обґрунтованості претензії щодо компенсації і визначення суми компенсації, якщо така має виплачуватись. В міжнародному космічному праві застосовується принцип компенсації за причинену шкоду в повному обсязі, при чому межі такої компенсації не встановлені.

За результатами роботи Комісія більшістю голосів виносить остаточне та обов'язкове рішення, якщо про це домовились сторони процесу, а за відсутності такої домовленості – остаточне визначення рекомендаційного характеру. Дана норма про необов'язковість кінцевого рішення є головним недоліком Конвенції, так як не гарантує строгого виконання відповідачем винесених судом заключних рішень. Рекомендаційний характер фактично означає необхідність подальшого звернення потерпілої сторони в національний суд запускаячої держави для винесення остаточного рішення.

Недосконалість закріпленого в Конвенції механізму врегулювання спорів проявляється також в наступному. По-перше, цей механізм застосовується лише у випадку нанесення збитків, які підпадають під обмежене визначення в п. а ст. 1 Конвенції [1], тобто інші категорії збитків виключають застосування вказаної вище процедури. По-друге, Конвенція не допускає ініціювання спору приватними особами незалежно від держав. В свою чергу, коло відповідачів обмежено запускаячими державами, хоча в ряді випадків неможливо встановити національну приналежність космічного об'єкта або його частини, навіть керуючись усіма критеріями запускаячої держави. Нарешті, в Конвенції не встановлений порядок визначення права, яке застосовується до космічних спорів.

Конвенція зіграла важливу роль в становленні МКП, проте в сучасних умовах її положення не в повному обсязі відповідають вимогам космічної діяльності, яка динамічно розвивається.

Література

1. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами: ООН; Міжнародний документ від 29.03.1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_126
2. Устав Организации Объединенных Наций (Сан-Франциско, 26.06.1945) / Действующее международное право: сборник Т.І.М. – Московский независимый институт международного права, 1996. – С. 7-33.
3. Міжнародне право: Підручник / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – 752 с.